

O relatare obiectivă, din Săcel, despre

Omul care a descoperit Țara Dinozaurilor Pitici (II)

– urmare din numărul trecut –

A fost baronul Franz Nopcsa nepotul haiducului Față Neagră?

Ladislau (Vasile) Nopcsa s-a născut în anul 1794 la Fărcădin și a trăit 90 ani. A murit, în 1884, la Deva. A fost, din 1833 și până la Revoluția din 1848, Comite Suprem al Hunedoarei. Era prieten cu episcopul Andrei Șaguna și, alături de Gheorghe Bariț, a participat la Marea Adunare Națională de la Blaj. Adunarea l-a ales în delegația care urma să ducă, în capitala Imperiului, revendicările ardelenilor. Revoluția, revoluționarii unguri i-au devastat Castelul său de la Zam. Jokai Mor, faimosul romancier maghiar, a scris în anul 1860, un roman (controversat) intitulat “Sărmanii bogăți” unde eroul principal era un personaj solar care se dedubla odată cu venirea nopții. Ziua, eroul era un baron respectabil, bogat și influent. Noaptea, acesta se transforma șeful unei bande de tâlhari care jefuiau la adăpostul întunericului. Haiducul își ascundea chipul după o mască neagră și, din acest motiv, eroului i se spunea, pe bună dreptate, “Față Neagră”. El jefuia nobilimea maghiară și ataca transporturile de aur care plecau din Apuseni spre Viena. Ca un făcut, semnalmente haiducului semănau leit cu cele ale baronului Ladislau Nopcsa. Ca să pună și cireașa pe tort, haiducul lui Jokai Mor se numea chiar Hatzegy,

Multă vreme în curtea Castelului s-au ridicat nori groși de fum în timp ce cărțile s-au transformat, discret, într-o cenușă spulberată de vânt.

nume ce te trimitea direct la originea hațegană a eroului. În anul 1860, când a apărut romanul, Nopcsa avea 66 de ani. S-a mutat la Viena din cauza aversiunii aristocrației hațegane față de el, ca personaj nocturn. Din acest motiv, l-a și acționat pe scriitor în judecată pentru calomnie. Și în acea vreme justiția se mișca greoi. Nu judeca nimic cu celeritate. Jokai Mor a declarat, în instanță, “că orice asemănare cu persoana din realitate este, pur și simplu, întâmplătoare”. A fost prea târziu. Bătrânul Nopcsa a murit înainte de finalizarea procesului.

Cum a influențat Karl May apariția, la Sânpetru, a dinozaurilor pitici

Nepotul său, Franz, s-a dovedit un admirator fără rezerve a scriitorului Karl May, care l-au inspirat mult în alegerea căii de urmat în viață. A fost un călător neobosit prin Europa, Asia și Africa dar și un vânător neîntrecut de capre negre. (“Lunile iulie și august ale anului 1906 le-am petrecut la Săcel și la vânătoare de capre negre în Retezat. Niciodată nu am tras atât de bine ca atunci. Victor Fay, de la Nălaț, și ceilalți erau palizi de invidie. Am împușcat cu 11 gloanțe

7 capre negre, pe unele de la o distanță de 300 de pași.”) Eroul lui Karl May, doctorul Morgenstern, omul de știință care căuta schelete preistorice în America de Sud, i s-a părut un exemplu demn de urmat. “Era în 1895 când sora mea, Ilona, a găsit oase de animale preistorice pe domeniile noastre din Transilvania, la Sânpetru. Am căutat înfrigurat locul de origine al acestor misterioase oase. La lumina zilei am localizat în curând mai multe fragmente - câteva vertebre și un craniu intact, în apropierea locului unde rocile erau expuse”. Elevul Franz Nopcsa a dus mica sa comoară la profesorii săi, Suess și Fox, de la Colegiul Teresianum din Viena. Aceștia îl îndeamnă să facă o comunicare în care să anunțe marea lui descoperire. El descrie, cu acest prilej, o nouă specie de dinozauri pe care o numește “Limnosaurus Transilvanicus”. De-a lungul vieții, Nopcsa a mai descoperit și clasificat încă nouă specii de dinozauri și vertebrate reptiliene care au trăit, în cretac, prin locurile de azi ale Țării Hațegului. Ideea lui cu privire la dimensiunea pitică a acestor dinozauri “hațegani” e cunoscută în literatura de specialitate drept “Teoria nanismului insular”. În acea perioadă foarte îndepărtată, susține Nopcsa, Țara Hațegului făcea parte dintr-o insulă pierdută în Oceanul Planetar, ruptă total de părțile continentale unde trăiau dinozaurii imenși pe care, azi, îi cunoaște toată lumea.

Două castele și două destine

Ladislau (Vasile) Nopcsa a avut doi copii, cu două neveste. Cel de-al doilea fiu, Alexis (sau Elek), s-a căsătorit cu contesa Matilda Zelenski și au avut trei copii: pe Franz, pe Elek și pe Ilona. Primul copil, Franz, a devenit marele paleontolog de mai târziu. A moștenit de la tatăl său pasiunea pentru arheologie iar de la bunicul său marele său spirit de aventură. Un autor care a studiat temeinic arborele genealogic al familiei Nopcsa, d. Dacian Muntean, susține că strămoșii baronului savant ar fi fost născuți “din părinți români curați”. Cu timpul sentimentele românești ale familiei au devenit, însă, tot mai discrete. Castelul de la Fărcădin ce a aparținut familiei Nopcsa a fost naționalizat în anul 1921 dar statul l-a redat, 12 ani mai târziu, familiei Pallavicini (Ilona, sora savantului, s-a măritat cu Alfred Pallavicini și a avut trei copii: pe Alfred, pe Carol și pe Hubert. Se pare că cei trei, care au decedat înainte de intrarea în mileniul 3, nu au avut urmași.) Clădirea aparține, azi, Academiei Române. Cu totul alta e situația Castelului de la Săcel. După preluarea puterii, comuniștii au defrișat toți arborii care înconjurau domeniul, au asanat lacul, au aruncat nuferii pe apa Sâmbetii, au omorât lebedele și păunii (ca reprezentanți decadenți ai vechiului regim) și au ars întreaga bibliotecă a savantului. Se spune că, volumele, fiind legate în piele de vită, au ars greu. Multă vreme în curtea Castelului s-au ridicat nori groși de fum în timp ce cărțile s-au transformat, discret, într-o cenușă spulberată de vânt. După ce au scăpat (și) de cărți, fostul regim a transformat Castelul într-o școală specială pentru copiii defavorizați.

Ieșirea din scenă. Varianta vieneză

În 1933 baronul alege să pună capăt, în mod violent, depresiilor, atacurilor de panică și a surescitării permanente. În ziua de 26 aprilie 1933, baronul îl împușcă pe secretarul său particular, Baiazid Elmas Doda, un bărbat voinic în vârstă de 45 de ani. Pe Doda, baronul l-a cunoscut la București, unde tânărul albanez musulman, de 19 ani, venise pentru a-și găsi un

traie mai bun. Franz Nopcsa avea, pe atunci, 29 de ani. “După moartea lui Louis Draskovic a fost singura persoană pe care am plăcut-o cu adevărat și căreia i-am putut face confidențe complete. Avea și lipsurile lui dar părțile bune le compensau suficient”. Ziarele vremii au consemnat, pe pagina întâi evenimentul. “Autopsia a arătat că secretarul are două plăgi împușcate în același loc al capului, în zona temporară stângă, iar gloanțele au străpuns craniul dintr-o parte în alta, astfel încât proiectilele au rămas în pernă după ce au ieșit din craniu”. După ce l-a împușcat, în somn, pe iubitul său Baiazid, baronul s-a dus la masa de lucru și a făcut același gest. Și-a tras, cu sânge rece, un glonte direct în gură. O scrisoare adresată avocatului său lămurește, pe deplin, situația. “Motivul sinuciderii mele este sistemul meu nervos care se află la capăt. Motivul pentru care l-am ucis pe bunul meu prieten și secretar... a fost acela că nu am vrut să îl las în urmă bolnav, în mizerie și sărăcie, pentru că ar fi suferit mult”. Baronul a vrut să fie incinerat și dorința i s-a îndeplinit.

În anul 1915, doctorul Nopcsa a descoperit o fosilă pe care a numit-o “Titanosaurus Dacus”. După moartea sa, baronul von Hune a făcut demersurile necesare pentru a fi redenumită. Acum respectiva fosilă se numește “Magyarosaurus Dacus”

A doua ieșire din scenă. Varianta autohtonă (și norvegiană)

Am fost, la începutul lunii martie a.c., împreună cu colega mea Maria Ursu de la KTV Petroșani, să văd ce s-a mai ales de Castel, după ce orfanii s-au risipit, de câțiva ani buni, în lumea largă. Alături de Castel, statul a construit o școală nouă, cu internat pentru băieți și fete. Aveau încălzire centrală și, cu puțin timp în urmă, s-a finalizat și ridicarea unui falnic grup social. Un localnic, d. Ghiță Controloru, ne spune că acesta nici nu a mai apucat să fie folosit pentru că, între timp, s-a hotărât închiderea definitivă a școlii. Asta s-a întâmplat după ce, în buna tradiție românească, clădirea a fost “reabilitată”. Adică s-au pus termopane, parchet iar imobilul s-a “anvelopat”. (“Nu știu dacă ați observat dar în România nu se mai construiește nimic. Totul se reabilitează, pentru că e mult mai rentabil...”, ne-a zis d. Controloru.) El locuiește în blocul ridicat pe strada Principală din Săcel, un imobil care a fost destinat cadrelor didactice. Acum blocul e aproape pustiu. Castelul, în schimb, e în grija unei firme de pază. Pe toate geamurile sunt lipite afișe care ne atrag atenția că totul e păzit de Elite Guard West. Atențul observator care e d. Controloru vede, în fiecare zi, cum tot Castelul e păzit, de fapt, de un cetățean, ascuns într-o gheretă, și de-un maidanez. Din când în când, o mașină a firmei mai dă câte un ocol Castelului și se asigură că nu se întâmplă nimic. Castelul aparține, acum, Consiliului Județean Hunedoara. Președintele Moloț a declarat în decembrie, anul trecut, că așteaptă niște norvegieni care să salveze (sau să reabiliteze) ruina. Un consilier de la Cultură a declarat presei județene că cel mai bine ar fi ca acest Castel să se demoleze. “Ceea ce ne împiedică e faptul că unii l-au trecut pe Lista monumentelor istorice”, zice specialistul nostru. (Așa e. În L.M.I. el figurează la poziția HD-II-M-B-03443901) Se pare că, aflându-se în această poziție ingrată, Castelul mai greu de pus la pământ. Dar nu e imposibil. Pentru că ne aflăm și trăim în Țara Dinozaurilor Pitici. Boala de care au suferit aceștia a fost nanismul. În județul nostru de munte, se pare că nanismul se dovedește a fi o maladie foarte molipsitoare. Vom reveni.